

.....

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2022

ÚČINNÁ OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je stav druhov a biotopov európskeho významu?

V rámci hodnotenia stavu druhov a biotopov európskeho významu na Slovensku došlo k zlepšeniu poznatkov, no ich stav je viac-menej rovnaký ako v predchádzajúcich hodnotených obdobiach.

V nepriaznivom stave (nevyhovujúci, príp. zlý) sa podľa 3. hodnotiacej správy pre EK (za obdobie rokov 2013 – 2018) nachádzalo 75 % druhov a 60,4 % biotopov európskeho významu.

V roku 2022 bol v Malej Fatre objavený nový vtáči druh na Slovensku, lastovička skalná (*Ptyonoprogne rupestris*). Vďaka dokázanému hniezdeniu na Slovensku týmto pribudol 230. hniezdiaci vtáči druh. Okrem toho bol na západnom Slovensku v okolí Trnavy pozorovaný mladý jedinec plameniaka ružového (*Phoenicopterus roseus*), pričom tento výskyt znamená ďalšie rozšírenie zoznamu vtáčích druhov vyskytujúcich sa u nás vo voľnej prírode. Do tretice bol v Chránenom vtáčom území Poiplie na poliach pri obci Mikušovce neďaleko Lučenca pozorovaný nový vtáči druh pre Slovenskú faunu – ľabtuška veľká (*Anthus richardii*).

Ochranárom sa po 24 rokoch podarilo prvý raz potvrdiť na východnom Slovensku hniezdenie kane popolavej. Ide o ohrozený druh dravca, pretože hniezdi na zemi a často v obilných poliach, kde je ohrozená žatevnými prácami.

Aká je ohrozenosť a ochrana druhov rastlín a živočíchov?

Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti 11,7 % a ohrozenosť vyšších rastlín 14,6 %, pričom chránených je 22,1 % vyšších rastlín vyskytujúcich sa v SR.

V rámci živočíchov je ohrozených 24,2 % stavovcov a 6,5 % bezstavovcov, pričom chránených je celkovo cez 3 % druhov. V roku 2022 boli realizované programy záchranu pre 7 druhov živočíchov a programy starostlivosti pre 3 druhy živočíchov. S účinnosťou k 1.3.2022 vstúpila do platnosti novela zákona a vyhlášky o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi (tzv. zákon a vyhláška CITES), ktorá zakazuje nadobudnúť nové živé exempláre mačkovitých šeliem (vybrané druhy), primátov a medvedov do takého chovu, ktorého cieľom nie je ochrana daného druhu.

Vláda SR schválila správu o plnení Akčného plánu pre mokrade na roky 2019 – 2021 a návrh nového plánu na roky 2022 – 2024 vyplývajúceho z Ramsarského dohovoru na ochranu

mokradi, pričom tiež zohľadňuje ďalšie súvisiace strategické dokumenty (schválené uznesením vlády SR č. 380/2022).

Vláda SR schválila tiež akčný plán na riešenie problematiky prienikových ciest neúmyselnej introdukcie a neúmyselného šírenia invázných nepôvodných druhov na územie SR a na územie EÚ cez územie SR, ktorého cieľom je zavedenie systému na poskytovanie aktuálneho prehľadu o stave výskytu a početnosti invázných druhov na Slovensku, ako aj zlepšenie ich kontroly, monitoringu a vyhubenia invázných druhov.

Aký je stav a vývoj územnej ochrany v SR?

V súčasnosti je na území SR spolu 1 166 tzv. maloplošných chránených území (CHÚ) a 23 tzv. veľkoplošných CHÚ národnej sústavy, pričom celková rozloha CHÚ klasifikovaných stupňami ochrany (2. – 5.) predstavuje 1 138 922 ha (bez vzájomných prekryvov), čo tvorí 23,2 % rozlohy SR.

V roku 2022 bol schválený doplnok národného zoznamu území európskeho významu, ktorý obsahuje 97 lokalít s celkovou výmerou 10 195 ha. Následne bola zverejnená aktualizovaná databáza území Natura 2000.

V priebehu roka 2022 bol vyhlásený CHA Vydrica, NP Muránska planina a začal proces vyhlasovania PR Devínska Kobyla. V súvislosti s reformou národných parkov na Slovensku, schválenou NR SR dňa 14.12.2021 (zákon č. 6/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony), sa dňom 31. marca 2022 zriadili správy národných parkov so samostatnou právnou subjektivitou, ktoré zabezpečujú jednotné riadenie štátnych pozemkov v národných parkoch.

Vláda SR v roku 2022 schválila zonáciu Národného parku Muránska planina, ktorého výmera sa tak znížila zo súčasných 20 338 hektárov na 18 516 hektárov, došlo však k zvýšeniu výmery bezzásahového územia s 5. stupňom ochrany na 7 621,9 ha.

Vládou SR boli v roku 2022 schválené aj programy starostlivosti o 5 chránených vtáčích území (CHVÚ), čím sa počet CHVÚ, ktoré majú schválený program starostlivosti, zvýšil na 23 z celkového počtu 41 CHVÚ.

BIODIVERZITA

Monitoring druhov a biotopov

Realizácia monitoringu biotopov a druhov európskeho významu v zmysle Smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (ďalej len „smernice o biotopoch“) aj v roku 2022 pokračovala na vybraných trvalých monitorovacích lokalitách (TML). Za týmto účelom bolo zrealizovaných 1 848 terénnych návštev TML, pričom údaje boli spracované a schválené prostredníctvom Komplexného informačného a monitorovacieho systému (KIMS), zverejňované na portáli www.biomonitring.sk.

Zabezpečená bola aktualizácia metodík monitoringu a hodnotenia stavu populácií druhov a stavu biotopov. Pre 249 druhov vtákov boli spracované metodiky monitoringu, ktoré boli rozdelené do 42 metodických skupín.

Sieť TML bola rozšírená, pričom pre všetky druhy vtákov bol spracovaný komplexný návrh TML pre sledovanie ich stavu a reporting Európskej komisii.

Financovanie monitoringu druhov a biotopov európskeho významu bolo zabezpečené z Operačného programu Kvalita životného prostredia (OP KŽP).

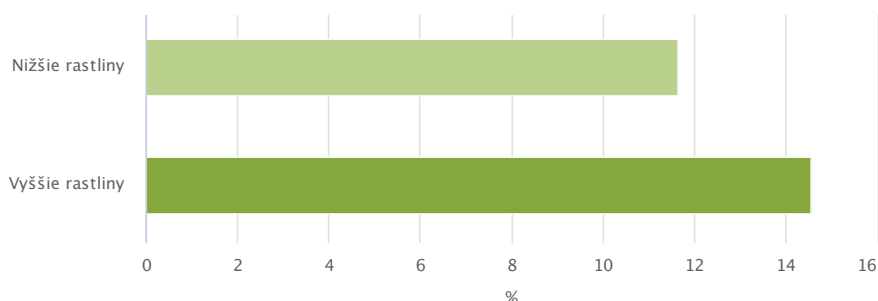
Druhová ochrana

Ohrozenosť druhov

V SR je, podľa aktuálnych červených zoznamov, v súčasnosti ohrozených 1 047 druhov nižších rastlín (v kategóriách CR – kriticky ohrozené, EN – ohrozené a VU – zraniteľné, podľa

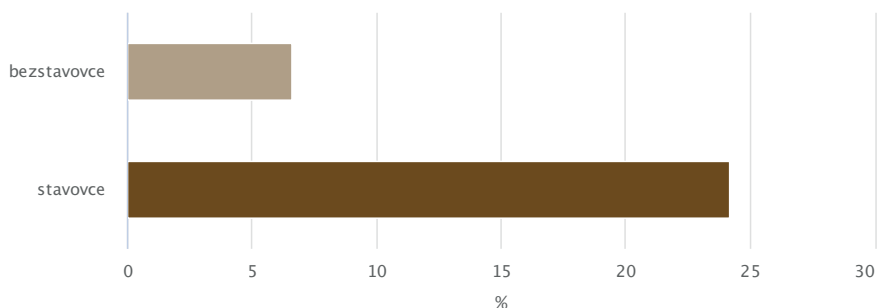
IUCN), pričom je ohrozená skoro polovica machorastov a skoro štvrtina lišajníkov. Z vyšších rastlín je ohrozených 527 druhov.

Graf 018 | Podiel ohrozených taxónov rastlín

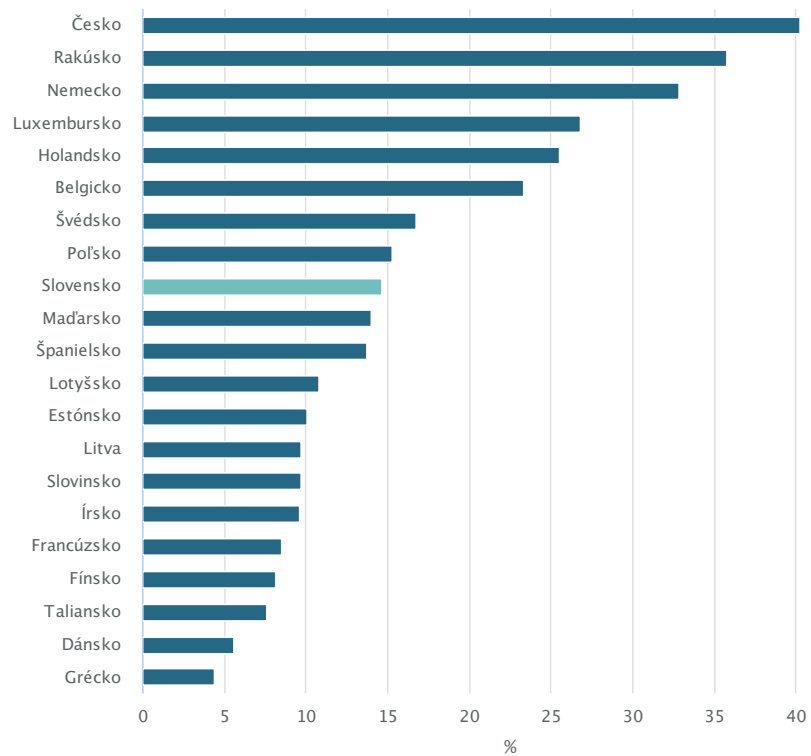
Poznámka: Stav k roku 2022
Zdroj: ŠOP SR

Graf 019 | Podiel ohrozených taxónov živočíchov

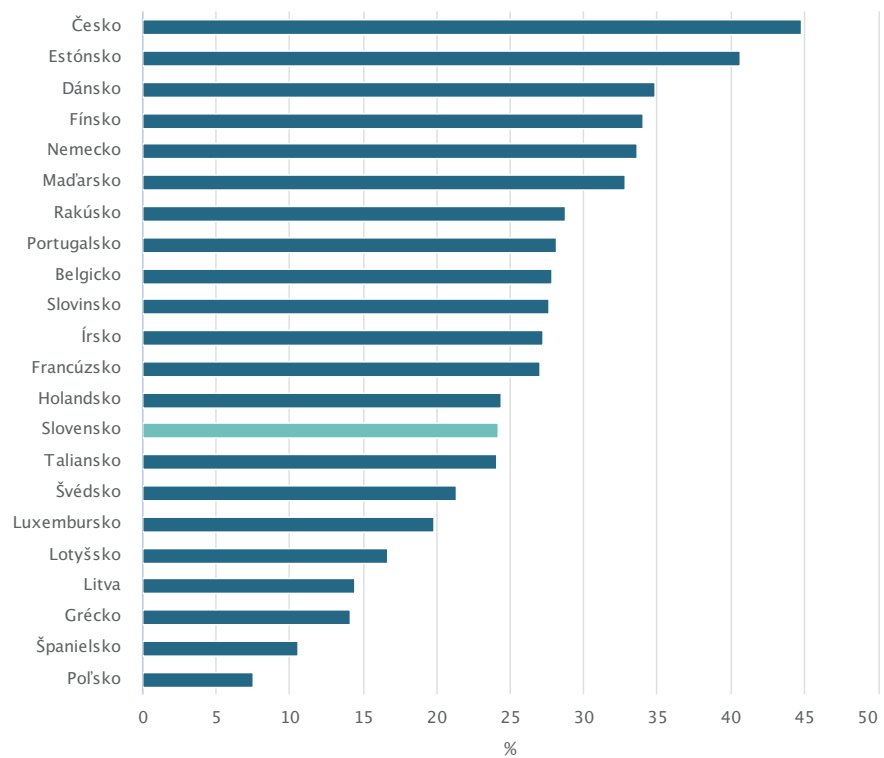
Poznámka: Stav k roku 2022
Zdroj: ŠOP SR

Graf 020 | Medzinárodné porovnanie ohrozenosti vyšších rastlín

Poznámka: Stav k roku 2022
Zdroj: OECD

Graf 021 | Medzinárodné porovnanie ohrozenosti vtákov

Poznámka: Stav k roku 2022
Zdroj: OECD

Podľa aktuálnych červených zoznamov živočíchov je v SR ohrozených 1 636 bezstavovcov a 100 taxónov stavovcov (v kategóriách CR, EN a VU, podľa IUCN).

Medzi najviac ohrozené bezstavovce patria šváby (44,4 %), podenky (34,2 %), vážky (33,3 %) a tiež mäkkýše a pavúky (do 30 %). Zo stavovcov sú najviac ohrozené mihule (100 %) a obojživelníky s plazmi (nad 40 %).

Obchod s ohrozenými druhmi

MŽP SR udelilo v roku 2022, ako Výkonný orgán CITES podľa Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Dohovor CITES), 2 843 výnimiek zo zákazu komerčných činností podľa čl. 8 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 338/97 o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi, 3 súhlasy na premiestnenie živých exemplárov živočíchov podľa čl. 9 nariadenia Rady a 157 povolení na dovoz/vývoz/opätovný vývoz podľa čl. 4 a 5 nariadenia Rady.

Vedeckým orgánom CITES je ŠOP SR a v súlade s právnymi predpismi na národnej úrovni a úrovni EÚ sa o. i. v roku 2022 vyjadril k 642 žiadostiam. Z toho sa 64 žiadostí týkalo dovozu/vývozu CITES exemplárov a 441 žiadostí udelenia výnimky zo zákazov komerčných činností. Určovania spoločenskej hodnoty exemplárov, iného vhodného nezameniteľného označenia exemplárov či poskytovania ďalších informácií sa týkalo 120 žiadostí. Pracovníci ŠOP SR a jednotlivých Správ NP boli v súvislosti s vykonávaním dohľadu nad odovzdaním uhynutých exemplárov vybraných druhov mačkovitých šelmi na likvidáciu či ďalšie spracovanie prizvaní ku 21 prípadom.

V dňoch 14. – 25. 11. 2022 sa v Paname konala 19. konferencia zmluvných strán Dohovoru CITES, ktorá priniesla zmeny v zaradení ohrozených druhov do jednotlivých príloh dohovoru a ďalšie regulácie medzinárodného obchodu s ohrozenými druhmi.

Ochrana druhov

Druhová ochrana rastlín a živočíchov je upravená v § 32 – § 35 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody a krajiny“) a vyhláškou MŽP SR č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

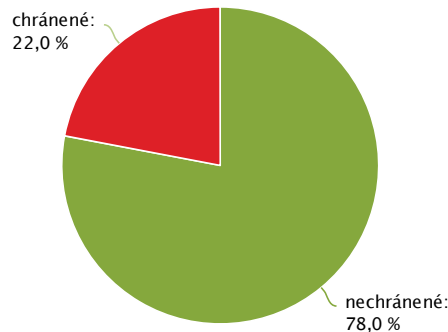
Medzi najlepšie preskúmané taxóny patria vtáky, tieto slúžia ako indikátory stavu biodiverzity a biologického zdravia ekosystémov, ktoré obývajú. Ohrozená z nich je skoro jedna štvrtina (24,2 %).

V septembri 2022 zorganizovalo MŽP SR v Národnej zoológickej záhrade Bojnice 2. ročník medzinárodnej konferencie CITES, ktorej sa zúčastnili zástupcovia viacerých dotknutých orgánov SR a ČR (najmä výkonné a vedecké orgány, inšpekcie, Prezídium policajného zboru, colné orgány). Tematicky bola konferencia zameraná na právne predpisy, slonovinu, mačkovité šelmy či zdieľanie skúseností v oblasti vymáhania práva.

S novelou právnych predpisov na úseku obchodovania s ohrozenými druhmi vstúpil k 1. 3. 2022 do platnosti zákaz držby živých živočíchov rodu *Panthera*, *Neofelis*, *Lynx*, *Acinonyx* a *Puma* a ich krížencov, živých živočíchov z čeľade medveďovitých (*Ursidae*) a z radu primáty (*Primates*). Zákaz sa nevzťahuje na exempláre, ktoré boli v držbe na území SR ku dňu zákazu držby (držiteľia si ich môžu ponechať na dožitie), na exempláre nadobudnuté vlastným odchovom na území SR od 1. 2. 2022 do 31. 10. 2022 a na exempláre držané v zariadeniach, ktorých cieľom je ochrana, zachovanie a záchrana populácie daných druhov vo voľnej prírode (napr. licencované zoológické záhrady, chovné a rehabilitačné stanice, záchytné strediská alebo zariadenia prevádzkované osobou zapojenou do programu starostlivosti pre predmetné druhy). Cieľom novely je teda zastaviť rast existujúcich a vznik takých chovov týchto živočíchov (nepriamy zákaz rozmnožovania a nadobúdania exemplárov od iných držiteľov v SR či v zahraničí), ktorých cieľom nie je ochrana daného druhu.

V zmysle uvedenej vyhlášky je chránených 1 149 druhov a poddruhov rastlín vyskytujúcich sa v SR, z toho 796 druhov vyšších (cievnatých) rastlín, 220 druhov machorastov, 44 druhov lišajníkov a 89 druhov vyšších húb vyskytujúcich sa v SR.

Graf 022 | Podiel chránených druhov vyšších rastlín (2022)

Zdroj: ŠOP SR

Počet chránených živočíchov s výskytom v SR predstavuje 965 taxónov, z čoho je 486 taxónov stavovcov (vrátane celej taxonomickej skupiny vtákov, keďže všetky druhy prirodzene sa vyskytujúci vtákov na území SR sú chránené).

Starostlivosť o chránené a ohrozené druhy

V roku 2022 neboli spracované ani realizované žiadne programy záchranu druhov vyšších rastlín.

Tabuľka 014 | Programy záchranu (PZ) a programy starostlivosti (PS) druhov živočíchov

Typ programu	Realizácia v roku 2022 (druhy)
Programy záchranu	PZ žltáčka zanoväťového (<i>Colias myrmidone</i>) PZ jasoňa červenookého (<i>Parnassius apollo</i>) na roky 2017 – 2021 PZ sokola červenonohého (<i>Falco vespertinus</i>) na roky 2018 – 2022 PZ hlucháňa hôrneho (<i>Tetrao urogallus</i>) na roky 2018 – 2022 PZ tetrova hoľniaka (<i>Tetrao tetrix</i>) na roky 2018 – 2022 Spoločný PZ bučiaka veľkého (<i>Botaurus stellaris</i>) a chochlačky bielookej (<i>Aythya nyroca</i>) na roky 2019 – 2023
Programy starostlivosti	PS o vlka dravého (<i>Canis lupus</i>) na Slovensku PS o rysa ostrovida (<i>Lynx lynx</i>) na Slovensku PS o medveďa hnedého (<i>Ursus arctos</i>) na Slovensku

Zdroj: ŠOP SR, MŽP SR

V rámci 19 chovných a 6 rehabilitačných staníc na Slovensku bolo v roku 2022 rehabilitovaných 2 261 jedincov poranených alebo inak hendikepovaných živočíchov (vtáky – 1 912 jedincov, cicavce – 304 jedincov, obojživelníky a plazy – 48 jedincov). Späť do voľnej prírody bolo vypustených 990 jedincov (z toho 819 vtákov, 142 cicavcov a 43 obojživelníkov a plazov).

Z hľadiska záchranu živočíchov in situ boli v roku 2022 organizačnými útvarmi ŠOP SR a národnými parkami (ďalej len odborné organizácie ochrany prírody) organizované

transfery 150 jedincov sysľa pasienkového v rámci projektu LIFE19 NAT/SK/001069 Ochrana sysľa pasienkového (LIFE Sysel) a 83 639 jedincov obojživelníkov.

V rámci odborných organizácií ochrany prírody sa v roku 2022 zabezpečilo stráženie 146 hniezd 8 druhov dravcov (orol kráľovský, orol skalný, orol kriklavý, sokol sťahovavý, výr skalný, orliak morský, haja červená a myšiak hôrny) a v nich bolo úspešne vyvedených 133 mláďat.

V rámci praktickej starostlivosti o živočichy boli odbornými

organizáciami ochrany prírody zrealizované aj aktivity na zlepšenie generačných a pobytových podmienok živočíchov, ako sú napr. budovanie nových, resp. údržba a prekládka pôvodných umelých hniezdných podložiek pre bociany, dravce, sovy a spevavce, stráženie tokanísk lesných kurovitých vtákov, zlepšenie hniezdných podmienok pre krakľovce, riešenie výskytu netopierov a dážďovníkov v panelových domoch, sledovanie funkčnosti rybovodov, monitoring hniezd sov, zlepšenie podmienok v okolí vodných plôch pre bahniaky a čajky, úprava biotopov vo voľnej krajine a úprava reprodukčných lokalít pre obojživelníky.

Prevenia a manažment introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov

Právny a strategický rámec problematiky prevencie a manažmentu introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov je na úrovni EÚ zadefinovaný nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov (ďalej len „nariadenie EÚ č. 1143/2014“). Vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) č. 2016/1141, ktorým sa prijíma zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 bol vydaný zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie.

V roku 2022 bol vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) č. 2022/1203 doplnený zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy EÚ o 22 druhov, z toho 17 druhov živočíchov a 5 druhov rastlín. Na predmetnom zozname sa tak v súčasnosti nachádza spolu 88 druhov rastlín a živočíchov.

Na národnej úrovni je právny rámec problematiky prevencie a manažmentu introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov zadefinovaný v zákone č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov a zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa implementuje nariadenie EÚ č. 1143/2014. Nariadením vlády SR č. 449/2019 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy SR bol vydaný národný zoznam invázných nepôvodných druhov.

Invázne nepôvodné druhy rastlín

Zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie obsahuje spolu 88 druhov, z ktorých je 41 druhov invázných nepôvodných rastlín. Z tohto počtu bol na území Slovenska zaznamenaný v prírode výskyt 6 invázných nepôvodných druhov:

- glejovka americká (*Asclepias syriaca*)
- plaváček nafúknutý / eichhornia nafúknutá (*Eichhornia crassipes*)
- vodomor Nuttalov (*Elodea nuttallii*)
- boľševník obrovský (*Heracleum mantegazzianum*)
- netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*)
- pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*)

Odborné organizácie ochrany prírody zabezpečujú na problematických úsekoch komunikácií v čase jarnej migrácie obojživelníkov inštaláciu fóliových zábran a následný prenos obojživelníkov, prevažne žiab, cez teleso cesty. Celkovo bolo v roku 2022 inštalovaných 15 880 m zábran pre obojživelníky, z toho 2 960 m mimo CHÚ.

V roku 2022 sa nachádzalo v národnom zozname spolu 17 druhov rastlín a živočíchov.

Vládou SR bol dňa 22. júna 2022 uznesením č. 414/2002 schválený Akčný plán na riešenie problematiky prienikových ciest neúmyselnej introdukcie a neúmyselného šírenia invázných nepôvodných druhov na územie Slovenskej republiky a na územie EÚ cez územie Slovenskej republiky. Akčný plán obsahuje na obdobie do roku 2031 opis opatrení týkajúcich sa prevencie šírenia invázných nepôvodných druhov vychádzajúcich z materiálu „Identifikácia a podrobná analýza prienikových ciest introdukcie a neúmyselného šírenia invázných nepôvodných druhov na územie Slovenskej republiky a na územie EÚ cez územie Slovenskej republiky“. Vypracovanie, schválenie a vykonanie akčného plánu je povinnosťou SR, ako členského štátu EÚ vyplývajúceho z nariadenia EÚ č. 1143/2014.

Trend výskytu invázných nepôvodných druhov rastlín sa naďalej zhoršuje. Súvisí to najmä s pomerne veľkým výskytom týchto druhov na pozemkoch s neznámym alebo nevysporiadaným vlastníctvom, na ktorých nie je zabezpečená pravidelná starostlivosť (napr. kosenie, pastva), ale predovšetkým s chýbajúcimi manažmentovými plánmi, ktoré by ich odstraňovanie a ďalšie šírenie riešili komplexne a najmä systematicky. Pozitívnym faktorom je, že v roku 2022 nebol zistený výskyt žiadneho ďalšieho invázneho nepôvodného druhu zo zoznamu invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy EÚ, ktorý zatiaľ na území Slovenska nebol potvrdený.

Zoznam invázných nepôvodných druhov rastlín vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky je uvedený v prílohe č. 1 nariadenia vlády č. 449/2019 Z. z. a zahŕňa 7 druhov rastlín (3 druhy a 1 rod bylín a 3 druhy drevín):

- ambrózia palinolistá (*Ambrosia artemisiifolia*)
- zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*)
- zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea*)
- pohánkovec (kridlatka) (*Fallopia sp.; syn. Reynoutria*)
- beztvarec krovitý (*Amorpha fruticosa*)
- kustovnica cudzia (*Lycium barbarum*)
- javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*)

Invázne nepôvodné druhy živočíchov

V zozname invázných nepôvodných druhov živočíchov **vzbudzujúcich obavy Únie** sa nachádza 47 druhov, z ktorých bol na území Slovenska zaznamenaný v prírode výskyt **18** invázných nepôvodných druhov:

- rak pruhovaný (*Orconectes limosus*)
- rak signálny (*Pacifastacus leniusculus*)
- rak mramorový (*Procambarus fallax f. virginalis*)
- rak červený (*Procambarus clarkii*)
- býčkovce amurský (*Perccottus glenii*)
- hrúzovec sieťovaný (*Pseudorasbora parva*)
- sumček čierny (*Ameirus melas*)
- slnečnica pestrá (*Lepomis gibbosus*)
- korytnačka pismenková (*Trachemys scripta*)
- húska štiha (*Alopochea aegyptiacus*)
- vrana lesklá (*Corvus splendens*)
- potápnica bielolica (*Oxyura jamaicensis*)
- ibis posvätný (*Threskiornis aethiopicus*)
- nutria vodná/riečna (*Myocastor coypus*)
- psík medvedíkovitý (*Nyctereutes procyonoides*)
- ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*)
- medvedík čistotný (*Procyon lotor*)

Zoznam invázných nepôvodných druhov živočíchov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky je uvedený v prílohe č. 2 nariadenia vlády č. 449/2019 Z. z. a zahŕňa 10 druhov (2 druhy mäkkýšov, 6 druhov rýb, 1 druh plazov, 1 druh cicavcov):

Mollusca – mäkkýše

- slizovec iberský (*Arion lusitanicus*)
- šklabka ázijská (*Sinanodonta woodiana*)

Reptilia – plazy

- korytnačka maľovaná (*Chrysemys picta*)

Mammalia – cicavce

- norok americký (*Mustela vison*)

Pisces – ryby

- sumček čierny (*Ameiurus melas*)*
- pichľavka siná (*Gasterosteus aculeatus*)
- býčko nahotemenný (*Neogobius gymnotrachelus*)
- býčko piesočný (*Neogobius fluviatilis*)
- býčko hlavatý (*Neogobius kessleri*)
- býčko čieroušty (*Neogobius melanostomus*)

* Druh sumček čierny (*Ameiurus melas*) bol v roku 2022 zaradený na zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy EÚ

Biotopy

Praktická starostlivosť o biotopy bola v rámci organizačných útvarov ŠOP SR zabezpečovaná v súvislosti s realizáciou schválených programov starostlivosti o CHÚ, napr. na kosenie mokradnej časti a mozaikovitité kosenie v PP Brezovská dolina, PR Záhradská a v PP Krivoklátske lúky, kde sa aj páslo. Realizovalo sa kosenie s následným odstránením pokosenej biomasy v CHA Ostrovné lúčky, CHA Chmúra, CHA Kostolianske lúky, CHA Šándorky. Nálety nepôvodného agátu boli odstraňované v CHA Veľký kopec, rovnako aj ochrana chránených druhov oplôtkami proti ohryzu zverou. Kroviny boli

odstraňované v CHA Čachtické Karpaty, CHA Svarkovica.

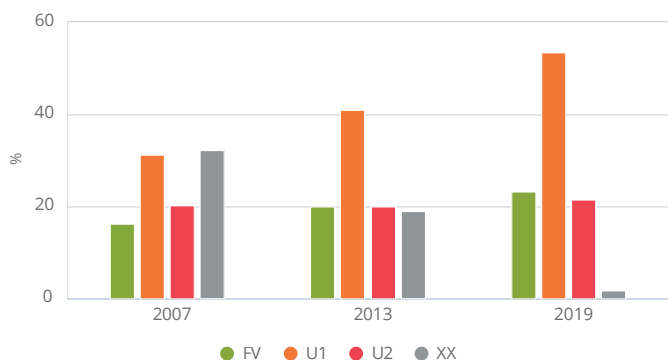
Opatrenia boli vykonané spolu na 105 lokalitách o celkovej výmere 108,116 ha vo vlastnej réžii a na 41 lokalitách na výmere 108,6589 ha v externej spolupráci v chránených územiach a na 8 genofondových plochách o celkovej výmere 0,98 ha vo vlastnej réžii a na 5 genofondových plochách na výmere 1,30 ha v externej spolupráci.

Súhrnné informácie o stave druhov a biotopov európskeho významu a stave vtákov

Povinnosť monitorovania a vyhodnocovania stavu druhov a biotopov európskeho významu (EV) vyplýva zo smernice o biotopoch. Predmetom monitoringu na Slovensku je 150 druhov živočíchov, 50 druhov rastlín a 66 typov biotopov EV v rámci 2 biogeografických regiónov – alpského a panónskeho. Podľa čl. 17 smernice o biotopoch majú členské štáty povinnosť každých šesť rokov vypracovať správu o realizácii

opatrení prijatých podľa tejto smernice, vrátane hodnotenia vplyvov týchto opatrení na stav biotopov a druhov z hľadiska ochrany prírody. Doteraz posledná, v poradí tretia správa o stave druhov a biotopov európskeho významu (za roky 2013 – 2018) za Slovensko bola odovzdaná Európskej komisii v roku 2019.

Graf 023 | Porovnanie stavu druhov európskeho významu

Poznámka: FV – Priaznivý, U1 – Nepriaznivý-nevyhovujúci, U2 – Nepriaznivý-zlý, XX – Neznámy
Zdroj: ŠOP SR

Celkové hodnotenie stavu druhov a biotopov EV bolo publikované v dokumente: Černecký, J., Čuláková, J., Ďuricová, V., Saxa, A., Andráš, P., Ulrych, L., Šuvada, R., Galvánková, J., Lešová, A., Havranová, I. 2020. *Správa o stave biotopov a druhov európskeho významu za obdobie rokov 2013 – 2018 v Slovenskej republike*. Banská Bystrica: ŠOP SR, 109 pp, ISBN 978-80-8184-076-0.

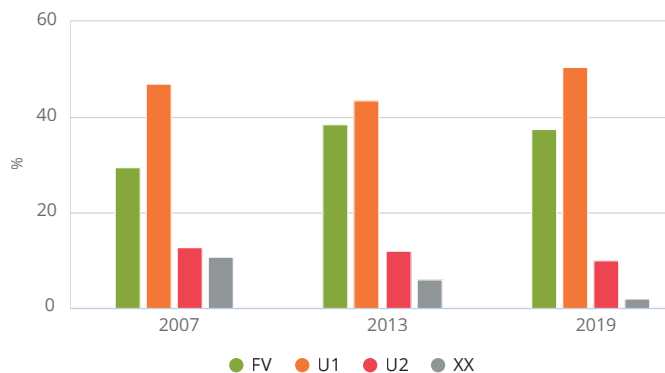
Obdobne bola v roku 2019 odovzdaná EK aj druhá správa o stave vtákov na Slovensku v zmysle čl. 12 smernice o vtákoch. Celkovo bolo hodnotených 223 druhov vtákov.

Z hľadiska stavu jednotlivých druhov vtákov vychádzajú v nevyhovujúcom stave predovšetkým druhy viazané na agrárnu krajinu, veľa druhov je taktiež v skupine viazanej na mokradové biotopy, resp. lesné biotopy, napr. hlucháň hôrny (*Tetrao urogallus*). Ďalšou skupinou, ktorá je ako celok v zlom stave, sú dravce.

Environmentálna kriminalita – ochrana rastlín a živočíchov

Za oblasť ochrany rastlín a živočíchov bolo v roku 2022 zistených zložkami kriminálnej polície v rámci environmentálnej trestnej činnosti (v zmysle § 305 zákona č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon) 83 prípadov s objasnenosťou 35 prípadov

Graf 024 | Porovnanie stavu biotopov európskeho významu

Poznámka: FV – Priaznivý, U1 – Nepriaznivý-nevyhovujúci, U2 – Nepriaznivý-zlý, XX – Neznámy
Zdroj: ŠOP SR

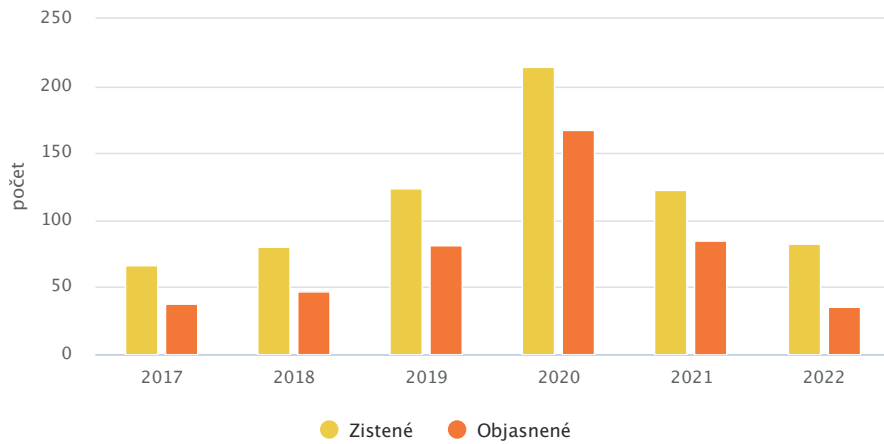
Celkové hodnotenie stavu vtákov na Slovensku bolo publikované v dokumente: Černecký, J., Lešo, P., Ridzoň, J., Krištín, A., Karaska, D., Darolová, A., Fulín, M., Chavko, J., Bohuš, M., Krajniak, D., Ďuricová, V., Lešová, A., Čuláková, J., Saxa, A., Durkošová, J., Andráš, P. 2020. *Stav ochrany vtáctva na Slovensku v rokoch 2013 – 2018*. Banská Bystrica: ŠOP SR, 105 strán. ISBN: 978-80-8184-084-5.

V roku 2022 bola spracovaná a na EK odovzdaná správa o výnimkách v zmysle čl. 9 smernice o vtákoch (za rok 2021).

Bližšie výsledky hodnotenia druhov, biotopov i vtákov boli spracované v [Správe o stave životného prostredia SR 2019](#).

(42,2 %). V porovnaní s predchádzajúcim rokom poklesol počet prípadov o 40 a objasnenosť o 26,9 percentuálneho bodu.

Graf 025 | Zistené a objasnené trestné činy v oblasti ochrany rastlín a živočíchov

Poznámka: Údaje v grafe obsahujú aj dodatočne objasnené prípady
Zdroj: MV SR

Realizácia práva a koncepcných činností v oblasti ochrany biodiverzity

Ochrana biologickej diverzity

V roku 2022 MŽP SR v spolupráci so ŠOP SR pokračovalo s prípravou novej Národnej stratégie a akčného plánu pre biodiverzitu do roku 2030 (tzv. NBSAP/National Biodiversity Strategy and Action Plan). Nadväzovalo sa na kompletne vyhodnotenie NBSAP 2011 – 2020, ktorý vláda vzala na vedomie ešte začiatkom roka 2021, s prepojením na Stratégiu EÚ pre biodiverzitu do roku 2030 a schválený Kunming-Montreal globálny biodiverzitný rámec do roku 2030 (tzv. Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework/GBF) samotného Dohovoru o biologickej diverzite, ktorý bol so značným posunom z roku 2020 nakoniec schválený v decembri 2022 v kanadskom Montreali. Rámec má štyri dlhodobé zámery do roku 2050 súvisiace s Víziou pre biodiverzitu do roku

2050 a 23 globálnych cieľov s opatreniami, ktoré je potrebné v priebehu desaťročia do roku 2030 naliehavo riešiť. Zo strany MŽP SR a ŠOP SR bola zabezpečená činnosť v rámci implementácie Dohovoru o biologickej diverzite (CBD), ako aj účasť na samotnej 15 konferencii zmluvných strán Dohovoru a jeho protokolov (CBD COP 15). V rámci pracovnej skupiny MŽP SR pre biodiverzitu sa spracovalo viacero podkladov pre prípravu strategických dokumentov pre obdobie po roku 2020 a to najmä v súvislosti s mainstreamingom/prepojením biodiverzity do iných sektorov (poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybárstvo, poľovníctvo, cestovný ruch, zdravotníctvo a iné).

Ochrana mokradí

Medzi realizované činnosti v ochrane mokradí v roku 2022 patrili:

- príprava a realizácia projektov spriechodňovania bariér na tokoch a revitalizácie tokov a mokradí
- monitoring, mapovanie a starostlivosť o pôvodné mokradové druhy, mapovanie a odstraňovanie invázných druhov rastlín a živočíchov, manažment mokradových biotopov, ako aj monitoring hydrologického režimu a chemizmu vôd jaskýň
- konzultácie k možnostiam leteckého snímkovania vybraných mokradí
- spracovala sa slovenská a anglická verzia mapy ramsarských lokalít Slovenska
- uskutočnili sa konzultácie k rozlohe mokradí na Slovensku a intenzívne sa začala riešiť aktualizácia ramsarských informačných formulárov a máp pre ramsarské lokality na Slovensku v spolupráci so správami NP a CHKO

- prebehlo mapovanie mokradových biotopov v povodí rieky Belá (so Správou TANAP) a dopracovanie podkladov pre návrh ramsarskej lokality v povodí Belej (v spolupráci s expertmi)

Zástupcovia SR sa zúčastnili 14. zasadnutia konferencie zmluvných strán Dohovoru o mokradiach majúcej medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva - Ramsarského dohovoru (COP14 / Ženeva, Švajčiarsko, 4. – 13. 11. 2022) a 61. zasadnutia Stáleho výboru dohovoru.

Vláda SR v priebehu roka 2022 schválila správu o plnení Akčného plánu pre mokrade na roky 2019 – 2021 a návrh nového plánu na roky 2022 – 2024. Táto úloha vyplývala z Ramsarského dohovoru na ochranu mokradí, pričom akčný plán zohľadňuje aj ďalšie súvisiace strategické dokumenty. Od navrhnutých 63 opatrení sa očakáva významné zlepšenie stavu mokradových organizmov – rastlín, živočíchov, biotopov vyskytujúcich sa vo voľnej krajine, osobitne v rámci našich 14 ramsarských lokalít.

Chránené stromy

Sústavu chránených stromov (CHS) k roku 2022 tvorilo 436 CHS a ich skupín, vrátane stromoradií – chránených objektov (o 7 viac ako predchádzajúci rok), čo predstavovalo 1 207

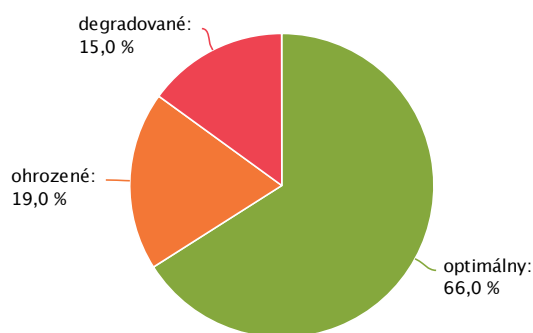
jedincov stromov v rámci 63 taxónov (z toho 31 pôvodných a 32 nepôvodných).

Tabuľka 015 | Prehľad stavu právnej ochrany v roku 2022 – chránené stromy

Kraj	Počet chránených stromov v roku 2022			Schvaľovací predpis, dátum účinnosti
	vyhlásených (nové návrhy)	aktualizovaných (zmeny)	zrušených	
Košický	7	96	0	Vyhláška okresného úradu Košice č. 36/2022 V. v. SR, ktorou sa vyhlasujú chránené stromy a ich ochranné pásma v Košickom kraji, účinnosť 1. 8. 2022. Redakčné oznámenie č. 37/2022 V. v. SR o oprave chýb vo vyhláške Okresného úradu Košice č. 36/2022 V. v. SR, ktorou sa vyhlasujú chránené stromy a ich ochranné pásma v Košickom kraji.

Zdroj: ŠOP SR

Graf 026 | Stav chránených stromov

Poznámka: Stav k roku 2022

Zdroj: ŠOP SR

V roku 2022 bolo ošetrovaných 25 CHS a ich skupín (40 jedincov). Na financovaní sa podieľala ŠOP SR a správy národných parkov z vlastného rozpočtu (65 %), vlastníci pozemkov, na ktorých stromy rastú (28 %) a iné subjekty (7 %).

Územná ochrana

Národná sústava chránených území

20. výročie Národných parkov Slovenský kras a Veľká Fatra

V roku 2022 si Národný park (NP) Slovenský kras a NP Veľká Fatra pripomenuli 20. výročie svojho vzniku. Slovenský kras je najrozsiahlejšie a najtypickejšie územie planinového krasu s nevšedným krajinným obrazom, bohatosťou výskytu krasových javov – škrapy, krasové jamy (závrty), priehlbne, úvaly, ktoré dotvárajú reliéf planín a hlboké kaňonovité doliny i tiesňavy, ako aj s výskytom vzácných rastlinných a živočíšnych druhov. Jeho neodmysliteľnou súčasťou sú jaskyne (známych je vyše 1 350 jaskýň a priepastí), vrátane významného výskytu netopierov a veľkým bohatstvom je aj kvalitná, čistá krasová voda. Veľká Fatra je jedným z najzachovalejších pohorí Slovenska, jeho tretím najväčším a zároveň najmladším národným parkom. Vyniká rozsiahlymi plochami holí, skalnatými útvarmi a zachovalými lesmi. Okrem množstva chránených druhov je územie charakteristické výskytom glaciálneho reliktu – tisa obyčajného a viacerých endemických druhov rastlín.

70. výročie objavenia Gombaseckej jaskyne

Gombasecká jaskyňa si v roku 2022 pripomenula 70 rokov od svojho objavenia. Pri tejto príležitosti otvorili zástupcovia Správy slovenských jaskýň Štátnej ochrany prírody SR nový prevádzkový objekt vo vstupnom areáli. Gombasecká jaskyňa na úpätí Silickej planiny je súčasťou svetového prírodného dedičstva a patrí medzi ľahko dostupné a zároveň bohato vyzdobené sprístupnené jaskyne Slovenska s typickými neprehliadnuteľnými dlhými brkami.

Tabuľka 016 | Prehľad stavu právnej ochrany chránených území národnej sústavy za rok 2022

Prehľad vyhlásených chránených území v roku 2022						
Č.	Kategória	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Číslo predpisu	Predpis vydal orgán	Účinnosť od
1.	PR	Vydrica (zasahuje do SKUEV0388 Vydrica, SKUEV1388 Vydrica a SKUEV0104 Homol'ské Karpaty)	483,49 (OP – 97,75)	Nariadenie č. 19/2022 Z. z. z 19. 1. 2022	Vláda SR	1. 2. 2022
2.	obecné CHÚ	Dunajská riviéra – pod hrádzou	2,1852	VZN obce č. 1/2022 z 27. 1. 2022	Obec Hamuliakovo	19. 2. 2022
3.	PP	Školská jaskyňa (verejnosti voľne prístupná jaskyňa)	-	Vyhľadška č. 23/2022 v. v. z 23. 2. 2022	OÚ Košice	1. 3. 2022
4.	NP	Muránska planina – vyhlásenie a zonácia (SKUEV0225 Muránska pla- nina, SKUEV3225 Muránska planina, SKUEV0282 Tisovský kras - časť)	18 516,05 (OP – 13 002,62)	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1. 10. 2022

Prehľad zrušených chránených území v roku 2022

Č.	Katégoria	Názov CHÚ (dôvod zrušenia)	Výmera (ha)	Číslo predpisu	Predpis vydal orgán	Účinnosť od
1.	NPR	Cigánka (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	44,25	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
2.	PR	Čertova dolina (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	49,02	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
3.	PR	Fabova hoľa (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	261,7513	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
4.	PR	Havrana dolina (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	229,67	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
5.	NPR	Hradová (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	127,47	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
6.	NPR	Hrdzavá (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	357,19	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
7.	NPR	Javorníková (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	170,65	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
8.	NPR	Kášter (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	57,73	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
9.	NPR	Malá Stožka (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	59,61 (OP – 123,54)	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
10.	PR	Mašianske skalky (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	16,93	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
11.	PR	Mokrý Poľana (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	13,5244	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
12.	PR	Nad Furmancom (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	2,78	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
13.	NPR	Poludnica (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	330,43	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
14.	PR	Pralesy Slovenska – Kučalach (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	29,4281	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
15.	NPR	Šarkanica (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	454,75	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
16.	NPR	Šiance (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	132,06	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022

Prehľad zrušených chránených území v roku 2022

Č.	Kategória	Názov CHÚ (dôvod zrušenia)	Výmera (ha)	Číslo predpisu	Predpis vydal orgán	Účinnosť od
17.	CHA	Tunel pod Dielikom (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	-	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
18.	NPR	Veľká Stožka (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	259,21 (OP – 98,78)	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
19.	PR	Zlatnianske skalky (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	30,67	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022
20.	NPR	Zlatnica (stáva sa súčasťou zón NP Muránska planina)	154,06	Nariadenie č. 278/2022 Z. z. z 13. 7. 2022	Vláda SR	1.10.2022

Zdroj: ŠOP SR

Dňa 14. 12. 2021 schválila NR SR reformu národných parkov na Slovensku (zákon č. 6/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o ochrane prírody a krajiny a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony), ktorou prináša jednotnú správu štátnych pozemkov v národných parkov pod jednou strechou. Cieľom reformy je rozvoj NP a vyššia úroveň kvality života obyvateľov v dotknutých regiónoch. Schválenou novelou sa dňom

31. 3. 2022 zriadili správy národných parkov so samostatnou právnou subjektivitou, pričom od 1. 4. 2022 sa správa štátnych pozemkov presunula na správy NP zatiaľ len na území TANAPu, PIENAPu a NP Slovenský raj. K tomuto dátumu prešla pod NP aj správa štátnych pozemkov v 4. a 5. stupni ochrany. Prechod správy území v 3. a nižšom stupni ochrany vo vlastníctve štátu je podmienený zonáciou.

Schválená zonácia Muránskej planiny

Vláda SR v roku 2022 schválila zonáciu Národného parku Muránska planina. Jeho výmera sa tak zníži zo súčasných 20 338 hektárov na 18 516 hektárov, dôjde však k zvýšeniu výmery bezzásahového územia s piatym stupňom ochrany na 7 621,9 ha. Výmera ochranných pásem planiny bude 13 002 ha. Nariadenie vlády má prispieť k plneniu záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ, ako aj ku konaniu, ktoré vedie Európska komisia voči SR vo vzťahu k územiám európskeho významu. Vyriešiť sa tým majú aj výhrady, ktoré identifikovala Komisia v žalobe voči Slovensku vo veci nedostatočnej ochrany biotopov hlucháňa hôrneho. Predmetom ochrany je 39 biotopov európskeho významu a národného významu, biotopy 59 chránených rastlín, biotopy 36 chránených živočíchov a 19 druhov vtákov a vybrané abiotické javy.

Výmera chránených území

Celková výmera osobitne chránených častí prírody a krajiny v SR klasifikovaných stupňami ochrany (2. – 5. stupeň ochrany), v roku 2022 činila 1 138 922 ha (so zohľadnením vzájomného prekryvu týchto území), čo predstavuje 23,23 % z územia SR a pokles oproti predchádzajúcemu roku o 10 036 ha (prevažne znížením výmery NP Muránska planina a hlavne jeho ochranného pásma)..

Okrem uvedeného sa na území SR nachádzali vyhlásené CHÚ národnej sústavy, ktoré nie sú klasifikované stupňami ochrany – ochranné pásma 22 jaskýň (15 NPP a 7 PP) s celkovou výmerou 3 683 ha. Ich časť sa však prekrýva s ostatnými CHÚ národnej sústavy. V rámci národnej sústavy CHÚ sa na území SR nachádzajú

aj obecné chránené územia, v ktorých neplatia stupne ochrany, ale podmienky ochrany stanovené obcami, ktoré ich za obecné chránené územia vyhlasujú. V súčasnosti je vyhlásených 12 obecných chránených území s celkovou výmerou 586 ha.

Národná sústava CHÚ Slovenska v roku 2022 pozostávala z:

- 9 národných parkov,
- 14 chránených krajinných oblastí a
- 1 166 tzv. maloplošných chránených území (t. j. -17 území oproti predchádzajúcemu roku – hlavne z dôvodu zonácie NP Muránska planina).

Tabuľka 017 | Prehľad počtu a výmery chránených území (2022)

	Katégoria	Počet	Výmera CHÚ (ha)	Výmera ochranného pásma (OP) (ha)	% z rozlohy SR (aj s OP)
tzv. veľkoplošné CHÚ	Chránené krajinné oblasti (CHKO)	14	522 581	x	10,66
	Národné parky (NP)	9	315 739	253 896	11,62
	Spolu CHKO + NP	23	838 320	253 896	22,27
tzv. maloplošné CHÚ (MCHÚ)	Chránené krajinné prvky (CHKP)	1	3	x	>0
	Chránené areály (CHA)	192	14 923	2 425	0,35
	Prírodné rezervácie (PR) – vrátane 3 súkromných	441	23 337	5 615 (+9 387 OP zo zákona)	0,78
	Národné prírodné rezervácie (NPR)	189	77 977	1 992 (+7 143 OP zo zákona)	1,78
	Prírodné pamiatky (PP) – bez "jaskýň zo zákona***" a "vodopádov zo zákona****"	271	1 522	465 (+3 413 OP zo zákona)	0,11
	Národné prírodné pamiatky (NPP)	60	59	3 407 (+65 OP zo zákona)	0,07
	Obecné chránené územia	12	586	x	0,01
	Spolu tzv. MCHÚ	1 166	118 406	13 904 (+20 008 OP zo zákona)	3,11

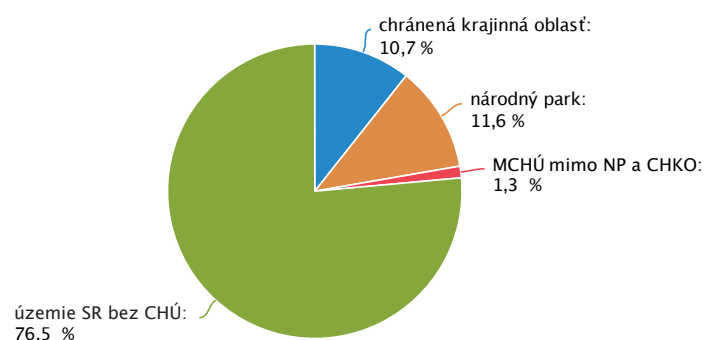
* ochranné pásmo zo zákona – osobitne nevyhlásené, má šírku 60 m alebo 100 m po obvode chráneného územia

** jaskyňa zo zákona – osobitne nevyhlásená jaskyňa, spĺňajúca určité parametre, je automaticky prírodná pamiatka

*** vodopád zo zákona – osobitne nevyhlásený vodopád, spĺňajúci určité parametre, je automaticky prírodná pamiatka

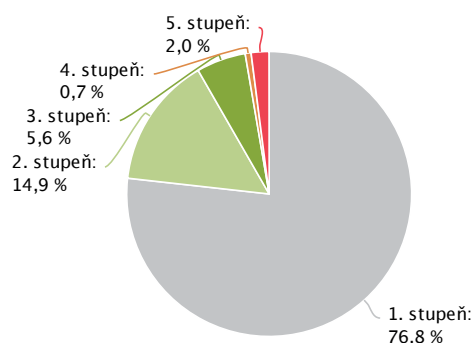
Zdroj: ŠOP SR

Graf 027 | Podiel výmery chránených území národnej sústavy podľa vybraných kategórií (2022)

Zdroj: ŠOP SR

Graf 028 | Podiel výmery stupňov ochrany prírody národnej sústavy CHÚ na rozlohe Slovenska (2022)

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 018 | Rozloženie tzv. MCHÚ v Slovenskej republike

	Počet MCHÚ	Výmera MCHÚ (vrátane ich vyhlásených OP)	% z výmery príslušného územia
na území CHKO	265	24 237	4,64
na území NP	207	76 095	24,10
na území OP NP	66	4 028	1,59
na území 1. stupňa ochrany (voľná krajina)	628	47 958	1,27

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 019 | Prehľad chránených území národnej sústavy podľa druhov a stupňov ochrany

Stupeň ochrany*	Kategória	Výmera (ha)	% z územia SR
1. stupeň	„voľná krajina“ (mimo území národnej sústavy CHÚ)	3 764 578	76,77
2. stupeň	CHKO**, OP NP**, prírodný park, CHA, CHKP, zóny D	731 983	14,93
3. stupeň	NP**, prírodný park, CHA, CHKP, vyhlásené OP MCHÚ, OP MCHÚ zo zákona, zóny C	274 531	5,60
4. stupeň	NPR, PR, NPP, PP, CHA, CHKP, vyhlásené OP MCHÚ, zóny B	32 750	0,67
5. stupeň	NPR, PR, NPP, PP, CHA, CHKP, zóny A	99 658	2,03
2. – 5. stupeň	Chránené územia národnej sústavy klasifikované stupňami ochrany	1 138 922	23,23

* nie sú uvádzané územia, ktoré nemajú stupeň ochrany (ochranné pásma jaskýň a obecné chránené územia)

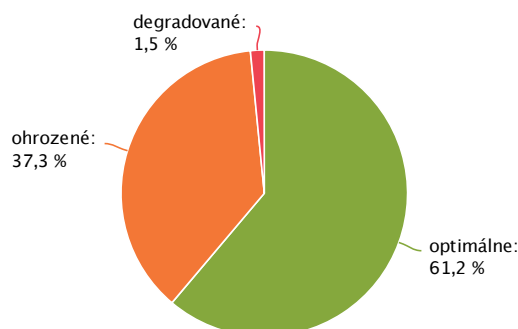
Zdroj: ŠOP SR

Stav chránených území

Stav tzv. MCHÚ zaradených do 2. – 5. stupňa ochrany je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti, pričom z 1 154 týchto území (bez obecných chránených území) bolo degradova-

ných 1,6 %, ohrozených bolo 37,7 % a v optimálnom stave bolo 61,7 %.

Graf 029 | Ohrozenosť tzv. MCHÚ podľa ich počtu (2022)

Zdroj: ŠOP SR

Európska sústava chránených území – Natura 2000

Natura 2000 oslávila 30. výročie svojho vzniku

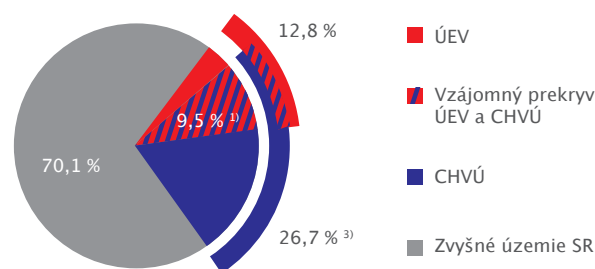
Jubilejné výročie vzniku európskej sústavy chránených území Natura 2000 pripadlo na 21. mája 2022 a MŽP SR si ho pripomenulo viacerými akciami. Pripojenie chránených území na Slovensku do sústavy Natura 2000 patrí medzi historicky najviac prelomové momenty ochrany prírody v našej krajine. Naša národná sieť chránených území tým dostala veľmi silnú inštitucionálnu aj odbornú podporu, ktorá sa opiera o skúsenosti rozvinutých európskych demokracií.

Sústava Natura 2000 zaberá približne tretinu územia Slovenska a tvoria ju dva typy území:

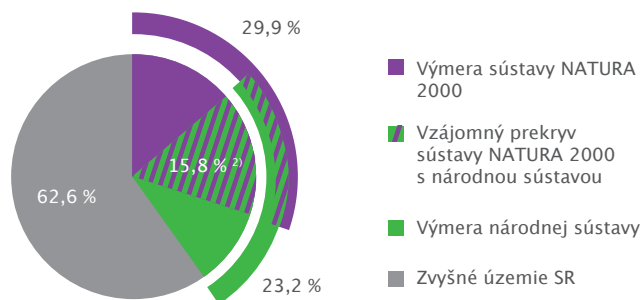
- územia európskeho významu (ÚEV) – 739 území s výmerou 625 499 ha (12,8 % z rozlohy SR) a
- chránené vtáčie územia (CHVÚ) – 41 území s výmerou 1 309 984 ha (podľa GIS) (26,7 %).

Celková výmera sústavy Natura 2000 (teda po odčítaní vzájomného prekryvu) je približne 1 468 tis. ha (29,9 %).

Graf 030 | Prehľad vzájomného prekryvu území sústavy Natura 2000

Graf 031 | Prehľad prekryvu území sústavy Natura 2000 s národnou sústavou chránených území

¹⁾ vzájomný prekryv ÚEV a CHVÚ predstavuje 31,6 % z ich spoločnej výmery

²⁾ vzájomný prekryv národnej sústavy CHÚ a sústavy Natura 2000 predstavuje 42,3 % z ich spoločnej výmery

³⁾ výmera CHVÚ podľa GIS je 1 309 984 ha (26,7 %), podľa vyhlášok (v ktorých sú viaceré chybné údaje) je však ich výmera 1 284 806 ha (26,2 %)

Zdroj: ŠOP SR

Územia európskeho významu

- V roku 2022 Vláda SR uznesením č. 454 z 13. júla 2022 schválila doplnok národného zoznamu ÚEV. Doplnok obsahuje 97 lokalít s celkovou výmerou 10 195 ha, ktorých zaradenie do národného zoznamu ÚEV bolo predmetom prerokovania podľa § 27 ods. 3 zákona o ochrane prírody a krajiny.
- Následne podľa § 27 ods. 4 zákona o ochrane prírody a krajiny bola dňa 18. júla 2022 zverejnená aktualizovaná databáza území Natura 2000. Európska komisia tieto lokality zaradí do vykonávacích rozhodnutí pre alpský a pre panónsky biogeografický región, ktoré nadobudnú

účinnosť v roku 2024. Aktuálne je platné vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2022/223 zo 16. februára 2022, ktorým sa prijíma pätnásta aktualizácia zoznamu lokalít s európskym významom v alpskom biogeografickom regióne a vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2022/224 zo 16. februára 2022, ktorým sa prijíma trinásta aktualizácia zoznamu lokalít s európskym významom v panónskom biogeografickom regióne.

- V roku 2022 pokračovala príprava konsolidovaného znenia národného zoznamu ÚEV, schválených postupne uzneseniami vlády SR od roku 2004.

- ŠOP SR vykonala identifikáciu hraníc podľa súčasného stavu katastra nehnuteľností a podklady na prerokovania návrhu na doplnenie parciel, resp. zmeny stupňa ochrany.
- ŠOP SR začala s prípravou podkladov, vrátane identifikácie štátnych aj neštátnych vlastníkov pozemkov, resp. správcov (urbáriaty, pozemkové spoločnosti), prehľadov pozemkov. Celkovo bolo vytvorených 285

máp, ktoré ŠOP SR od roku 2022 predložila na MŽP SR pre prípravu oznámení pre dotknuté subjekty a obce.

- Pokračoval legislatívny proces a príprava nariadení vlády pre vyhlásenie niektorých ÚEV v národnej kategórii chránených území. V priebehu roku 2022 bol vyhlásený CHA Vydrica, NP Muránska planina a začal proces vyhlasovania PR Devínska Kobyla.

Doplnenie zoznamu chránených území Natura 2000

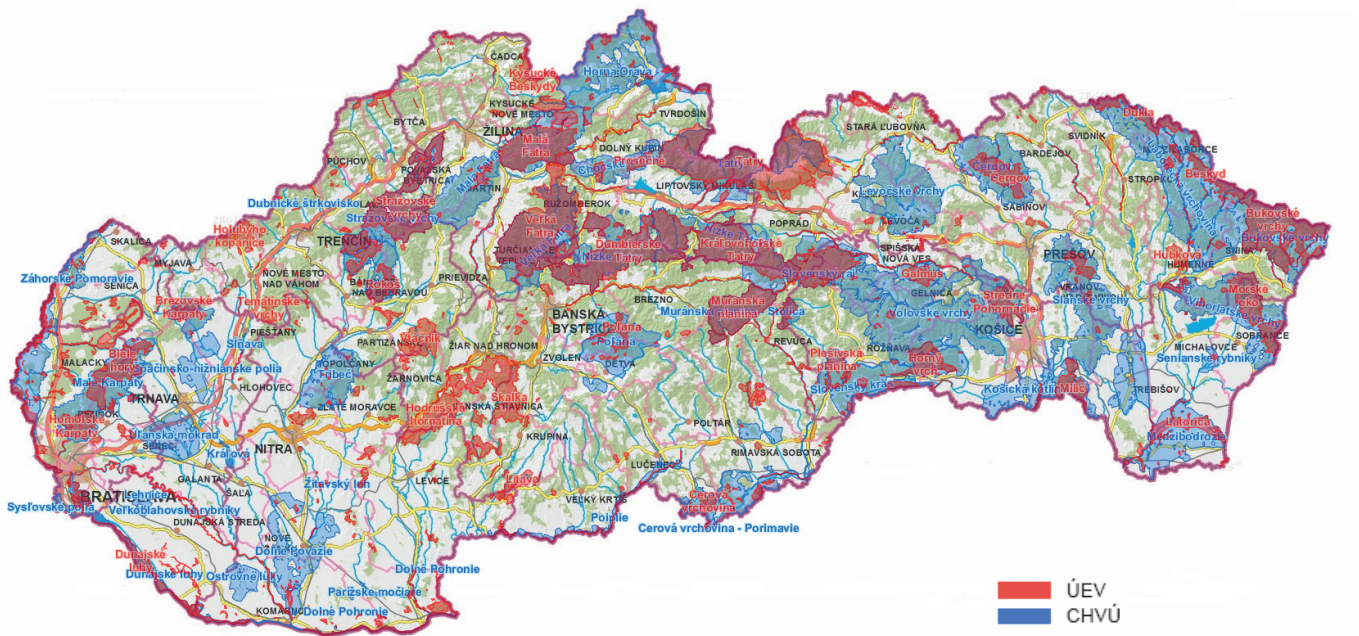
Vláda SR v roku 2022 schválila rozšírenie Národného zoznamu území európskeho významu o 97 nových lokalít s výmerou 10 195 hektárov. Doplnenie zoznamu je krokom pre splnenie záväzkov Slovenska ako členského štátu EÚ podľa smernice o biotopoch, pričom sa tak majú odstrániť nedostatky vytykané zo strany EK a predísť žalobe na Súdny dvor EÚ.

Väčšia časť doplneného zoznamu ÚEV (50,5 %) sa v súčasnosti prekrýva s existujúcimi CHÚ. Na druhej polovici výmery dôjde k zvýšeniu stupňa ochrany oproti súčasnému stavu (z 1. na 2. stupeň ochrany).

Najvyšší podiel doplnených území majú trvalé trávne porasty (6 800 ha), s výskytom kosných lúk, ktoré sú cenným biotopom európskeho významu. Lesné pozemky budú tvoriť 1 524 ha s prioritou zachovania súčasného využívania pozemkov. Bezzásahové územie (5. stupeň ochrany), sa navrhuje na výmere 42 ha a na 8 ha budú jemnejšie spôsoby starostlivosti o les (4. stupeň ochrany). Vodné plochy budú na ploche 1 226 hektárov a predovšetkým na úsekoch riek s dobrými podmienkami pre druhy rýb a mihúľ európskeho významu.

Momentálne zoznam území Natura 2000 pozostáva zo 642 lokalít s celkovou výmerou 615 261 hektárov. Zaradenie nových lokalít do národného zoznamu ÚEV je v súlade s novou Spoločnou poľnohospodárskou politikou, podporí rozvoj regiónov budovaním agroturizmu, cykloturistiky a zároveň umožní čerpať eurofondy na starostlivosť o chránené územia. Dostatočnosť doplneného národného zoznamu ÚEV posúdi ešte Európska komisia.

Mapa 005 | Európska sústava chránených území – Natura 2000

Zdroj: ŠOP SR

Mapa 006 | Doplnok národného zoznamu ÚEV schválený uznesením vlády č. 454 z 13. júla 2022

Zdroj: ŠOP SR

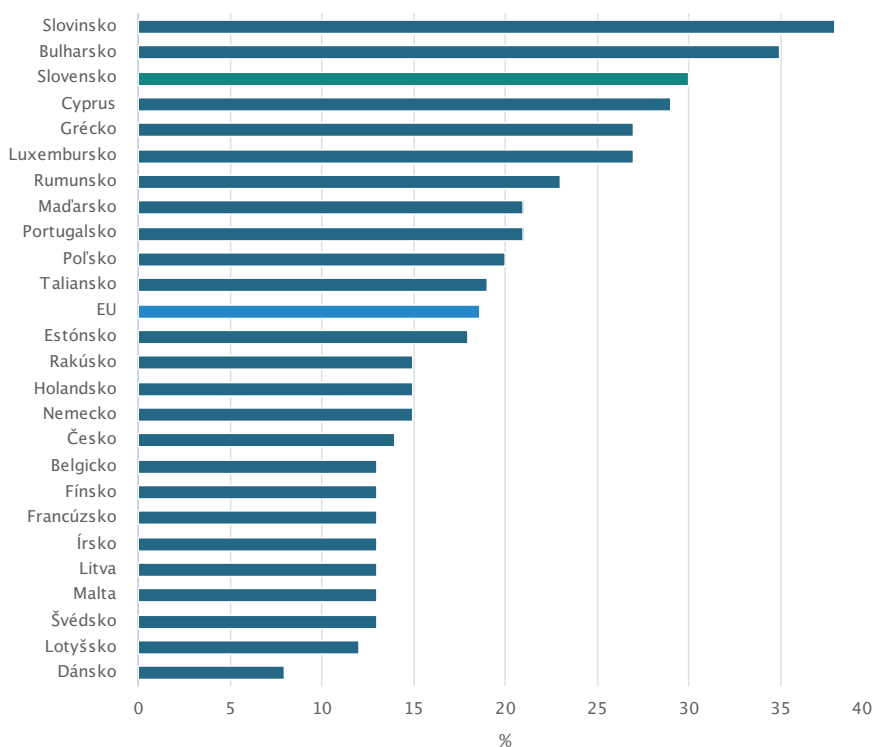
Chránené vtáčie územia

- Vyhlásených bolo už všetkých 41 lokalít CHVÚ (všeobecne záväznými právnymi predpismi), pričom zaberajú 26,7 % SR.
- ŠOP SR v súčinnosti s MŽP SR dopracúvala odborné návrhy programov starostlivosti (PS) o CHVÚ (ktoré sú dokumentáciou ochrany prírody podľa § 54 zákona o ochrane prírody a krajiny, spracovávanou na 30 rokov), a predkladá na schválenie vláde SR. PS obsahuje o. i. hodnotenie stavu druhov vtáctva, pre ktoré bolo dané

CHVÚ vyhlásené, ochrannárske ciele a opatrenia pre tieto druhy, vrátane určenia zodpovedností a odhadu výšky finančných prostriedkov a predpokladaných zdrojov financovania.

- V roku 2022 boli vládou SR schválené 3 PS o CHVÚ (Medzibodrožie, Senianske rybníky a Volovské vrchy). Tým sa počet CHVÚ, ktoré majú schválený PS zvýšil na 23, z celkového počtu 41 CHVÚ. V štádiu spracovania je ďalších 8 programov.

Graf 032 | Medzinárodné porovnanie podielu územia Natura 2000 na celkovej výmere krajiny (2021)

Zdroj: EK (Natura 2000 Barometer, EÚ-27)

Územia medzinárodného významu

Väčšina území medzinárodného významu je aj súčasťou národnej sústavy CHÚ. Ak tomu tak nie je, podľa § 28b ods. 3 zákona o ochrane prírody a krajiny by mali byť za CHÚ vyhlásené. Tieto lokality sú zverejnené na stránke MŽP SR.

Územia s Európskym diplomom Rady Európy pre chránené územie

- **NPR Dobročský prales** (1998),
- **NP Poloniny** (1998).

Obidve chránené územia získali v roku 2018 toto prestížne medzinárodné ocenenie opätovne na ďalšie desaťročné obdobie.

Biosférické rezervácie

(v rámci Programu OSN Človek a biosféra - MaB)

- **Biosférická rezervácia (BR) Poľana** (1990),
- **BR Slovenský kras** (1977),
- **BR Východné Karpaty** (1998; trilaterálna BR: Poľsko/Slovensko/ Ukrajina),
- **BR Tatry** (1992; bilaterálna BR: Poľsko/Slovensko).

Ramsarské lokality

(v rámci Dohovoru o mokradiach majúcich medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva, tzv. Ramsarský dohovor)

Tabuľka 020 | Prehľad ramsarských lokalít na Slovensku

Názov ramsarskej lokality (RL)	Plocha (ha)	Okres	Dátum zapísania
1. Parížske močiare	184,0	Nové Zámky	2.7.1990
2. Šúr	1 136,60	Pezinok	2.7.1990
3. Senné - rybníky	425,0	Michalovce	2.7.1990
4. Dunajské luhy	14 488,0	Bratislava II, V, Senec, D. Streda, Komárno	26.5.1993
5. Moravské luhy (trilaterálna RL: Slovensko/ Česko/Rakúsko)	5 380,0	Bratislava IV, Malacky, Senica, Skalica	26.5.1993
6. Latorica	4 404,7	Michalovce, Trebišov	26.5.1993
7. Alúvium Rudavy	560,0	Malacky, Senica	17.2.1998
8. Mokrade Turca	750,0	Martin, Turčianske Teplice	17.2.1998
9. Poiplie (bilaterálna RL: Slovensko/ Maďarsko)	410,9	Levice, Veľký Krtíš	17.2.1998
10. Mokrade Oravskej kotliny	9 287,0	Námestovo, Tvrdošín	17.2.1998
11. Rieka Orava a jej prítoky	865,0	Dolný Kubín, Tvrdošín	17.2.1998
12. Domica (bilaterálna RL: Slovensko/ Maďarsko)	622,0	Rožňava	2.2.2001
13. Tisa (bilaterálna RL: Slovensko/ Maďarsko)	734,6	Trebišov	4.12.2004
14. Jaskyne Demänovskej doliny	1 448,0	Liptovský Mikuláš	17.11.2006
Spolu	40 695,8	0,8 % z územia SR	

Zdroj: ŠOP SR

Svetové dedičstvo

Svetové dedičstvo (SD) predstavuje jedinečnú hodnotu, ktorá presahuje národné hranice, je dôležitá pre súčasné a budúce generácie celého ľudstva a jeho permanentná ochrana má najvyššiu dôležitosť u medzinárodnej komunity ako celku.

Ochrana SD (kultúrneho, prírodného i zmiešaného) je zabezpečená prijatím Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva na generálnej konferencii UNESCO v Paríži v roku 1972, ktorý SR ratifikovala 15. 11. 1990.

Zoznam SD k roku 2022 obsahoval 1 157 lokalít celého sveta, z toho 900 kultúrnych, 218 prírodných a 39 zmiešaných zo 167 členských štátov Dohovoru.

Celkovo sú do Zoznamu svetového dedičstva zapísané za SR dve prírodné lokality:

- Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla Dobšinská ľadová jaskyňa vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000),
- Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy (Christchurch, 2007; rozšírenie v roku 2011, 2017 a 2021).

Mapa 007 | Prírodné lokality svetového dedičstva v SR

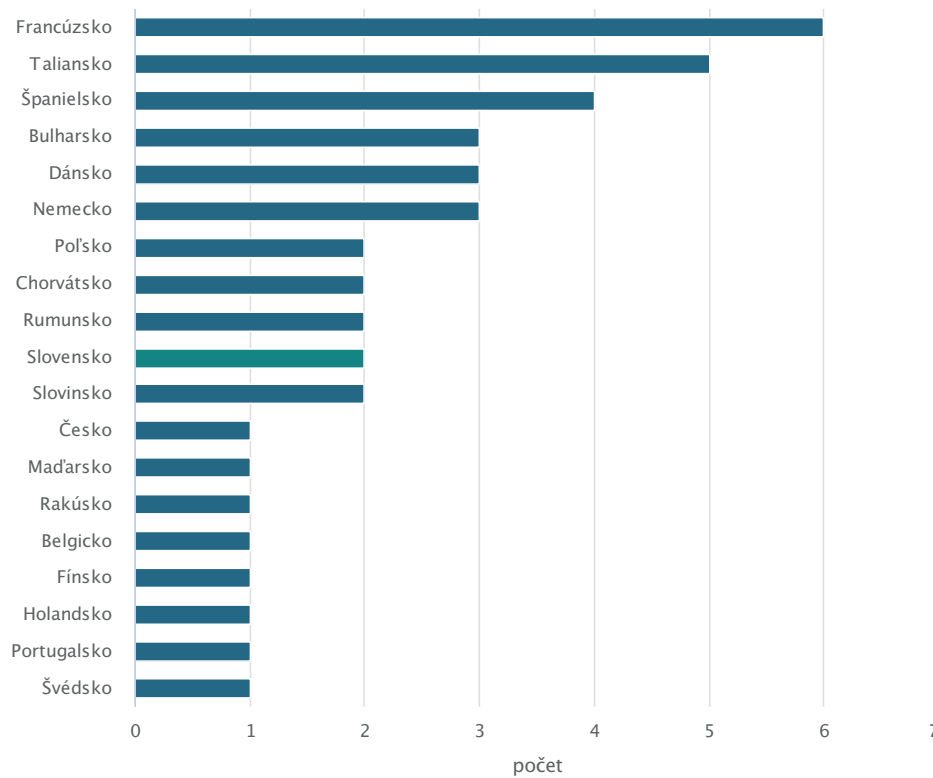

Zdroj: ŠOP SR

Medzi navrhované prírodné lokality, príp. zaradené do výberu na nomináciu do SD k roku 2022 za SR patria:

1. Gejzír v Herľanoch
2. Prírodná a kultúrna krajina v Dunajskom regióne (predpokladaný spoločný návrh s Českom, Rakúskom a Maďarskom)
3. Krasové doliny Slovenska (doplnenie návrhu Rokliny Slovenského raja)
4. Mykoflóra Bukovských vrchov
5. Prírodné rezervácie Tatier (predpokladaný spoločný návrh s Poľskom)
6. Originálne lúčne pasienky na Slovensku

Graf 033 | Medzinárodné porovnanie počtu prírodných lokalít svetového dedičstva

Poznámka: Stav k roku 2022
Zdroj: UNESCO

Významné podzemné lokality pre netopiere v Európe

(v rámci Dohody o ochrane európskych populácií netopierov - EUROBATS)

- 83 lokalít na Slovensku.

Využitie vybraných ekonomických nástrojov

V rámci predkupného práva štátu v CHÚ s 3. až 5. stupňom ochrany v zmysle § 63 zákona o ochrane prírody a krajiny bolo celkovo, vrátane NP, posúdených 52 ponúk. Z nich MŽP SR prijalo 15 ponúk.

Náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania podľa § 61e zákona o ochrane prírody a krajiny boli v roku 2022 vyplatené vo výške 4 459 541 eur.

Starostlivosť o chránené územia

V roku 2022 je platných 104 schválených dokumentov starostlivosti o chránené územia, ktoré sa týkajú 2 národných parkov, 78 maloplošných CHÚ, 90 území európskeho významu a 23 chránených vtáčích území. Niektoré dokumenty sa týkajú viacerých chránených území zároveň.

V roku 2022 bol schválený Program starostlivosti o CHVÚ Volovské vrchy. V rôznom štádiu spracovania je ďalších 8 programov starostlivosti o CHVÚ.

V roku 2022 boli vypracované programy starostlivosti pre CHA Galmus a CHA Drienčanský kras v rámci projektu z OP KŽP a prebiehali prípravné práce a mapovanie predmetov ochrany v rámci pripravovaných programov starostlivosti o CHKO Strážovské vrchy a CHKO Stiavnické vrchy.

Aj v roku 2022 boli v CHÚ i voľnej krajine v rôznej miere realizované regulačné zásahy (kosenie a odstraňovanie biomasy, výrub a odstraňovanie náletových drevín, mulčovanie, pasenie a ochrana pred ohryzom zverou).

Tabuľka 021 | Prehľad zariadení ochrany prírody v rámci odborných organizácií ochrany prírody

	ŠOP SR	NP	Spolu
informačné strediská ochrany prírody (IS OP)	6	10	16
náučné chodníky (NCH)	42	38	80
náučné lokality (NL)	29	18	47
chovné stanice	6	7	13
rehabilitačné stanice	2	5	7

Poznámka: Iným subjektom patrí ďalších 13 chovných a 4 rehabilitačné stanice.

Zdroj: ŠOP SR, MŽP SR

V priebehu roka 2022 ŠOP SR zrealizovala opravu a údržbu 7 NCH a 6 NL.

V správe ŠOP SR sú nasledujúce IS v pôsobnosti Správ CHKO:

- Správa CHKO Ponitrie – IS OP Natura 2000,
- Správa CHKO Vihorlat – IC Morské oko.
- Správa CHKO Horná Orava – IS OP Ústie nad priehradou.
- Správa CHKO Východné Karpaty – IS OP Správy CHKO Východné Karpaty.
- Správa CHKO Štiavnické vrchy – IS OP Sitno.
- Správa CHKO Latorica – IS OP Čičarovce.

Ochrana jaskýň

V roku 2022 neboli vyhlásené nové ochranné pásma jaskýň a nepribudla nová verejnosti voľne prístupná jaskyňa. Vybudovali sa štyri nové uzávery do jaskýň a vykonala sa oprava dvoch poškodených uzáverov jaskýň. Vyčistené boli dve lokality od komunálneho a biologického odpadu.

K roku 2022 bolo v SR evidovaných 7 798 jaskýň (t. j. za rok 2022 pribudlo 75 objavených jaskýň), ktoré sú zároveň podľa

zákona o ochrane prírody a krajiny aj prírodnými pamiatkami. Z nich 44 najvýznamnejších bolo zaradených medzi národné prírodné pamiatky. Sprístupnených bolo 19 jaskýň, z toho ŠOP SR – Správa slovenských jaskýň (SSJ) prevádzkovala 13 jaskýň. Počet verejnosti voľne prístupných jaskýň bol 45 a celkový počet jaskýň s vyhláseným ochranným pásmom bol 22.

EKOSYSTÉMOVÉ SLUŽBY

Envirostratégia 2030 zaväzuje vládu SR „ohodnotiť a udržateľne využívať ekosystémové služby“.

Ekosystémové služby (ES) predstavujú prínosy a úžitky, ktoré ľuďom poskytujú ekosystémy. Envirostratégia 2030 si do roku 2030 vytýčila cieľ, že sa na všetky ES bude prihliadať rovnocenne a budú sa zohľadňovať aj v národnom systéme účtovníctva. ES budú ohodnotené a kvantifikované a brané do úvahy pri investíciách a tvorbe politík, ako aj pri posudzovaní vplyvu činností na životné prostredie. Podporí sa tiež tvorba komplexného systému hodnotenia ES a ich udržateľného využívania a zväžia sa možnosti ich speňaženia. Platby za ES vytvoria dostatočnú motiváciu na ich zachovávanie.

V roku 2022 pokračovala činnosť pracovnej skupiny MAES (Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services). MŽP SR sa zapojilo do implementácie Európskeho projektu SELINA, financovaného z Programu Horizon Europe, ktorý je zameraný na prepojenie sektorov tvorby politík

a problematiky ekosystémových účtov a umožní zapojeným inštitúciám vrátane MŽP SR získavať a vymieňať si poznatky a skúsenosti pri tvorbe národných ekosystémových účtov.

Ďalej sa v oblasti mapovania a hodnotenia ES a účtov ekosystémov riešili otázky prípravy a pripomienkovania novely Nariadenia EP a Rady č. 691/2021, pokiaľ ide o zavedenie nových modulov týkajúcich sa environmentálnych ekonomických účtov, vrátane ekosystémov účtov.

SR sa taktiež prostredníctvom Ústavu krajinej ekológie SAV v spolupráci s Európskou vesmírnou agentúrou zapojila do projektu - PEOPLE - EA, v rámci ktorého sa testujú nové možnosti a prístupy k hodnoteniu ES pri využití diaľkového prieskumu Zeme. Projekt má významným spôsobom prispieť k rozvoju využívania inovatívnych metód a údajov pri pripravovaní ekosystémových účtov a v kombinácii s údajmi z terénnych prieskumov zaviesť systém postupnej prípravy a aktualizácie dát v tejto oblasti.

V roku 2022 sa taktiež začal APVV projekt - FESWEB

podaný a koordinovaný Národným lesníckym centrom, ktorý má za cieľ pripraviť z podrobných údajov lesníckych štatistík komplexné hodnotenie pre vybrané ES, najmä tie najrelevantnejšie pre lesné ekosystémy. Súčasťou výstupov má byť webová mapová prehľadacia služba s výsledkami hodnotenia. Do projektu je rezort MŽP SR zapojený prostredníctvom ŠOP SR.

V rámci projektu Budovanie kapacít pre manažment chránených území v Karpatoch pre integrovanie a harmonizovanie ochrany biodiverzity a miestny socio-ekonomický rozvoj (Centralparks) pokračovali práce na príprave praktického nástroja zameraného na hodnotenie ES, tzv. Ecosystem services toolkit, ktorý by mal po dokončení poskytovať metodické usmernenie a postupy pre adekvátne hodnotenie ES.

DOHOVOR RADY EURÓPY O KRAJINE

Dohovor o krajine Rady Európy je prvou medzinárodnou zmluvou, ktorá sa týka všetkých aspektov kultúrnej krajiny. Priniesol prevratný pohľad na skutočnosť, že krajina tvorí kľúčový prvok priaznivých podmienok pre život jednotlivca i spoločnosti. Dohovor chápe krajinu ako základnú zložku prostredia obyvateľstva, ako vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity. Jeho cieľom je ochrana, manažment a plánovanie krajiny a organizovanie spolupráce medzi zmluvnými stranami dohovoru.

Na podpis a ratifikáciu bol dohovor členskými krajinám Rady Európy otvorený dňa 20. októbra 2000 vo Florencii (pod pôvodným názvom Európsky dohovor o krajine). K 31. 12. 2022 pristúpilo k dohovoru 41 členských krajín Rady Európy, 40 z nich ho ratifikovalo a následne v nich vstúpil do platnosti. Na Slovensku platí dohovor od 1. decembra 2005. Zmluvné strany nim ustanovili nástroj zameraný na dosiahnutie udržateľného rozvoja, založeného na vyváže-

ných a harmonických vzťahoch medzi sociálnymi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím.

V snahe podporiť európsku spoluprácu s mimoeurópskymi štátmi, ktoré si želajú implementovať ustanovenia dohovoru, vstúpil do platnosti dňa 1. júla 2021 Protokol, ktorým sa mení a dopĺňa Európsky dohovor o krajine. Pred jeho prijatím, v pôvodnom znení, bol dohovor výhradne európskym regionálnym dohovorom, ktorého zmluvnými stranami mohli byť iba európske štáty. Cieľom prijatia protokolu bola zmena znenia dohovoru tak, aby umožňovala pristúpenie neeurópskych štátov ako zmluvných strán dohovoru.

Kompetentným orgánom pre koordináciu, riadenie plnenia záväzkov a koordinovanie spolupráce s dotknutými rezortmi v rámci implementácie dohovoru v SR je MŽP SR. Podpora implementácie dohovoru na Slovensku je orientovaná do štyroch hlavných pilierov: inštitucionálna podpora, propagácia, spolupráca a odborná podpora.

Vyhodnotenie implementácie Dohovoru Rady Európy o krajine v roku 2022

Súčasťou implementácie dohovoru je manažment nominácie zástupcu SR v Cene Rady Európy za krajinu. Na podporu prezentácie úspešných aktivít smerujúcich k ochrane, manažmentu a plánovaniu krajiny udeľuje SR od roku 2010 Cenu Slovenskej republiky za krajinu, ktorá je čestným vyznamenaním pre organizácie, ktoré ideovo, tematicky a prakticky prispievajú k implementácii Dohovoru o krajine Rady Európy na národnej úrovni a udeľuje sa v dvojročnom cykle. Vyhlasovateľom ceny je MŽP SR a úlohu národného koordinátora zabezpečuje SAŽP.

Siedmy ročník Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2022 bol vyhlásený na tlačovej konferencii na MŽP SR v Bratislave 29. marca 2022. Na cenu bolo nominovaných 9 projektov, pričom do hodnotenia pred odbornú komisiu postúpilo osem projektov:

- projekt Ku koreňom realizovaný obcou Bojná,
- projekt Za krajšie a zelenšie Gajary realizovaný obcou Gajary,
- projekt Katarínka – záchrana ruín Kláštora a Kostola sv. Kataríny Alexandrijskej realizovaný občianskym združením KATARÍNKA,
- projekt Korýtko vlakom, bicyklom realizovaný Občianskym združením Korytnická železnica Ružomberok,

- projekt Korzo Zálesie – revitalizácia nábrežia Malého Dunaja pre voľnočasové aktivity realizovaný občianskym združením Naše Zálesičko,
- projekt Komplexné reštaurovanie Rotundy sv. Juraja v Nitrianskej Blatnici a revitalizácia jej okolia realizovaný obcou Nitrianska Blatnica,
- projekt Návrat lodného mlyna realizovaný občianskym združením Spolok vodný mlyn Kolárovo,
- projekt Tam, kde víno tečie potokom, ľudia v pote pracujú realizovaný obcou Vinosady.

Nominované projekty boli prezentované a obhajované pred odbornou komisiou, ktorá zhodnotila komplexnosť a celkový prínos projektu v starostlivosti o krajinu, mieru naplnenia kritérií pre posudzovanie ceny, príkladnosť, udržateľnosť projektu, kvalitu predložených podkladov, prihlášky, ako aj samotnej prezentácie a národnú reprezentatívnosť na európskej úrovni.

MŽP SR udelilo Cenu Slovenskej republiky za krajinu 2022 obci Bojná za projekt Ku koreňom. Odborná komisia ocenila obec „za dlhodobý a systematický prístup k ochrane kultúrneho dedičstva raného stredoveku, jeho popularizáciu a sprístupňovanie prostredníctvom zážitkových foriem poznávania histórie“. Laureát ceny získava nomináciu SR na účasť v Cene Rady Európy za krajinu 2022/2023 ako jediný zástupca Slovenska, v zmysle článku 11 Dohovoru o krajine Rady Európy.

Odborná komisia Ceny sa rozhodla udeliť aj dve osobitné uznania (občianskemu združeniu Spolok vodný mlyn Kolárovo a obci Vinosady) a poďakovania (obci Gajary, o. z. KATARÍNKA, o. z. Korytnická železnica Ružomberok, o. z. Naše Zálesičko a obci Nitrianska Blatnica).

Viac informácií o európskej cene nájdete na www.coe.int/en/web/landscape/landscape-award-alliance a národnej cene na www.cenazakrajinu.sk

Nosným odborným podujatím roka bol jubilejný XXV. ročník konferencie KRAJINA - ČLOVEK - KULTÚRA s podtitulom „Podpora integrácie ochrany prírodného a kultúrneho dedičstva“, ktorý sa uskutočnil v júni 2022 v Banskej Bystrici.

V rámci podpory dohovoru a výmeny poznatkov v procese starostlivosti o krajinu v SR sa v roku 2022 uskutočnil aj v poradí XIV. ročník Informačného dňa k Dohovoru o krajine Rady Európy.

RÁMCOVÝ DOHOVOR O OCHRANE A TRVALO UDRŽATEĽNOM ROZVOJI KARPÁT

Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (tzv. Karpatský dohovor) bol prijatý a podpísaný siedmimi stredoeurópskymi a východoeurópskymi krajinami (Česko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Srbsko, Slovensko a Ukrajina) v máji 2003 v Kyjeve a do platnosti vstúpil v roku 2006. Cieľom dohovoru je zabezpečiť spoluprácu jednotlivých zmluvných strán a komplexný prístup pri ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát.

V roku 2022 pokračovala činnosť medzirezortnej komisie MŽP SR pre Karpatský dohovor, začali sa konzultácie so Sekretariátom Karpatského dohovoru ohľadom prípravy návrhu projektu MARTI – Manažment a obnova malých území s významom pre ochranu prírody (Interreg, Program stredná Európa). MŽP SR spolu s členmi medzirezortnej komisie pripomienkovali návrh nového Memoranda o spolupráci medzi Dohovorom o ochrane biodiverzity, Alpským a Karpatským dohovorom. Prebiehali aj priebežné konzultácie so sekretariátom Karpatského dohovoru v súvislosti s revíziou červených zoznamov druhov Karpát, ako aj komunikácia s členmi iniciatívy Veda pre Karpaty (S4C).

V dňoch 21.-22.11.2022 sa uskutočnil v meste Rzeszów, Poľsko, ministerský segment ku COP6, ktorá sa konala online formou a 13. zasadnutie Implementačnej komisie dohovoru, v rámci ktorého sa diskutovalo o príprave 7. zasadnutia Konferencie zmluvných strán Karpatského dohovoru (COP7), ktorá sa uskutoční v roku 2023. Počas ministerského segmentu zástupcovia krajín Karpatského dohovoru rokovali o smerovaní dohovoru do budúcnosti, o určení si prioritných tém, ako aj snahu o nájdenie riešení, ako pomôcť Ukrajine počas vojnového konfliktu.

V rámci plnenia úloh týkajúcich sa Karpatskej sústavy chránených území (CNPA) bola zabezpečená účasť na zasadnutiach Riadiaceho výboru CNPA (Wieliczka, Poľsko / online).

schválením Návrhu koncepcie geoparkov SR v roku 2008 s následnou aktualizáciou v roku 2015 (koncepcia) a prijatím Akčného plánu pre implementáciu opatrení na zabezpečenie realizácie aktualizovanej Koncepcie geoparkov SR, ako aj schválením Implementačného plánu Stratégie environmentálnej politiky SR do roku 2030.

GEOPARKY

Geoparky predstavujú územia vedeckej dôležitosti nielen z pohľadu geologického (neživá príroda), ale aj biologického (živá príroda), a tiež z pohľadu archeologickej, montanistickej, kultúrno-historickej či etnografickej osobitosti a rozmanitosti (kultúrna zložka krajiny). Okrem potenciálu pre vedecký výskum, zameraný na environmentálnu oblasť vrátane vzdelávania, môžu byť významným aspektom pre miestny rozvoj smerujúci k novým ekonomickým a kultúrnym aktivitám regiónu paralelne s úsilím ochrany a zachovania geologického bohatstva Slovenska.

SR sa problematike geoparkov ako územiám s vysokým potenciálom regionálneho rozvoja venuje od roku 2002, pričom im Vláda SR svoju systematickú podporu vyjadrila

V zmysle uvedenej koncepcie a v súlade s usmernením UNESCO bola v roku 2015 konštituovaná aj Medzirezortná komisia Siete geoparkov Slovenskej republiky (MkSG SR) so štatútom poradného orgánu ministra ŽP SR, ktorá zároveň plní úlohy národnej komisie pre geoparky a reprezentuje riadiaci výbor Siete geoparkov SR (SG SR) vyhlásenej v roku 2016.

V roku 2022 boli na Slovensku prevádzkované 4 územia geoparkov SR (G SR) zaradené do SG SR:

- Banskoštiavnický (BŠG),
- Banskobystrický (BBG),
- cezhraničný slovensko-maďarský Novohrad-Nógrád UNESCO globálny geopark (NNG), ktorý sa stal v roku 2010 členom Európskej siete geoparkov (EGN) a Globálnej siete geoparkov UNESCO (GGN) a
- Geopark Malé Karpaty, najmladší člen SG SR menovaný za Geopark Slovenskej republiky v roku 2021.

Na Slovensku ešte evidujeme potenciálne územie „Zemplín“, ktoré chce jeho manažment v roku 2024 nominovať ako Zemplínsky geopark (ZLG) do SG SR.

Aktivity v územiach G SR boli v roku 2022 sústredené hlavne na podporu spolupráce a koordinácie ich manažmentov s odbornými inštitúciami, zvyšovanie environmentálneho povedomia verejnosti o G SR, ako aj participáciu v MkSG SR.

Medzi činnosti zamerané na podporu spolupráce a koordinácie geoparkov patril o. i. napr. návrh projektového zámeru vodohospodárskych systémov BŠG, pripravovanie

podkladov pre vypracovanie Konceptie slovensko-rakúskej inštitucionálnej spolupráce ako "prihraničnej" oblasti GMK, alebo spracovávanie zámeru virtuálnej reality Štiavnického stratovulkánu v kontexte výstupov POD.

Na úrovni MkSG SR bola v roku 2022 sústredená spolupráca hlavne na aktivity súvisiace so spracovaním aktualizácie organizačného a rokovacieho poriadku MkSG SR, s tvorbou podkladov projektového zámeru GMK vo V4 (GMK – Slovensko, Geopark Železné hory – Česko, Bakony-Balaton Geopark – Maďarsko, Geopark Glinka – Poľsko), či prípravou rokovania zástupcov národných komisií geoparkov krajín V4 počas predsedania SR v tejto skupine, alebo realizáciou 14. rokovania MkSG SR (Štiavnické Bane).

Ostatné aktivity G SR boli zamerané na zvyšovanie environmentálneho povedomia verejnosti o G SR, na udržateľnosť manažérskych štruktúr, budovanie infraštruktúry a jej starostlivosť, implementáciu vlastných stratégií, monitoring, konzultačnú a poradenskú činnosť pre obce, vysoké školy, občianske združenia, realizáciu projektov a pod.

Viac informácií o geoparkoch je možné získať prostredníctvom <http://www.geopark.sk/>.

ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE

Základným územnoplánovacím dokumentom SR je Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001, ktorá bola aktualizovaná v roku 2010. Na úrovni regiónov majú všetky samosprávne kraje platné územné plány, ktoré podľa potreby priebežne aktualizujú v súlade s ustanoveniami stavebného zákona. Ministerstvo dopravy a výstavby SR podporuje od roku 2006 každoročne obce poskytovaním

dotácií na spracovanie územnoplánovacích dokumentácií obcí podľa zákona č. 226/2011 Z. z. o poskytovaní dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obcí.

Pre rok 2022 bola poskytnutá dotácia pre 70 obcí vo výške 610 000 eur.

Tabuľka 022 | Stav územnoplánovacej dokumentácie podľa jednotlivých krajov

Kraj	Celkový počet obcí	Počet schválených plánov obcí a miest, ich zmien a doplnkov			
		2019	2020	2021	2022
Bratislavský	90	6	6	5	12
Trnavský	251	42	43	46	40
Trenčiansky	276	30	26	25	31
Nitriansky	354	24	30	18	31
Banskobystrický	516	32	30	20	31
Žilinský	315	36	26	18	20
Prešovský	665	52	52	59	61
Košický	440	32	23	37	41
Spolu	2 929	254	236	228	267

Zdroj: MDV SR